

PUNKT WIDOKOWY

Miejsce, z którego można obserwować rozległą, atrakcyjną widokowo panoramę lub szczególny fragment krajobrazu. Wyróżniamy punkty widokowe naturalne (m.in. wzniesienia, skarpy i zbocza) oraz sztuczne (m.in. wieże i platformy widokowe).

Historia punktów widokowych sięga starożytności, kiedy miasta lokowano na najwyższych partiach wzniesień (przede wszystkim ośrodki hellenistyczne takie jak Pergamon czy Lindos). Pod koniec XVIII wieku w Anglii, a potem w całej Europie i Ameryce, nastąpił rozwój turystyki krajobrazowej, skupionej na poszukiwaniu malowniczych widoków (tzw. *the picturesque tours*). Turyści wykorzystywali wówczas naturalne punkty widokowe – wzniesienia, góry i szczyty. W XIX w. miejscem szczególnie chętnie wybieranym jako cel podróży przez turystów i artystów (malarzy czy poetów) były Alpy, wywołujące zachwyt nad malowniczością oraz pięknem górskiego krajobrazu. W koncepcji Urry'ego punkt widokowy jest integralną częścią atrakcji turystycznej, ukierunkowanej na turystykę konsumpcyjną, w której decydujący charakter ma spojrzenie.

Punkt widokowy stanowi ważny element ogrodów ozdobnych, w których podporządkowany jest głównej osi widokowej, otwartej na rozległą panoramę. Tu punktem widokowym były najczęściej okna pałacu. Szczególną rolę odgrywają one w parkach krajobrazowych, często oznaczone ławką w specjalnie wybranych miejscach, z których podziwiać można zaprojektowany fragment krajobrazu. Punkty widokowe umieszczone są na trasie spaceru po parku w taki sposób, aby ukazywał się on jak „galeria obrazów” odsłaniająca w trakcie spaceru kolejne widoki-obrazy.

Rozwój środków transportu, najpierw kolejowego, a następnie samochodowego, wytworzył mobilny sposób obserwacji świata. Urry określa ten rodzaj postrzegania jako charakterystyczne dla widza (*spectatorial gaze*), polegające na przelotnym rejestrowaniu mijanych widoków, najczęściej z okien samochodu, autobusu lub pociągu.

Sztuczne punkty widokowe powstają na szlakach turystycznych lub na terenach atrakcyjnych turystycznie. Wieże i platformy mają niewątpliwy wpływ na krajobraz, stanowiąc albo interesujące uzupełnienie krajobrazu naturalnego (np. na szczycie wzniesienia), albo też zaburzając estetykę lub krajobraz miejsca. Punktami widokowymi mogą być również elementy architektury: wieże kościołów, baszty, wieże ratuszowe lub wieże radiowo-telewizyjne.

Jedną z najbardziej znanych wież widokowych na świecie jest wieża Eiffla z 1889 r. Rozciąga się z niej wyjątkowy widok na miejski krajobraz Paryża. Budowla ta jest również dominantą architektoniczną oraz symbolem francuskiej metropolii. Kopię Wieży Eiffla stanowi wieża w Blackpool z 1894 roku. Obiekt ten pozwala na obserwację dwóch całkowicie odmiennych krajobrazów: miejskiego oraz naturalnego (w tym przypadku – morskiego). Najwyższy sztuczny punkt widokowy w Polsce znajduje się na 49. piętrze wieżowca Sky Tower we Wrocławiu.

W polskim prawodawstwie definicję punktu widokowego zawiera ustawa o ochronie środowiska.

[M.K., B.F.]

Literatura:

Frydryczak, Beata. *Krajobraz. Od estetyki the picturesque do doświadczenia topograficznego*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2013.

Gyurkovich, Jacek. *Znaczenie form charakterystycznych dla kształtowania i percepcji przestrzeni. Wybrane zagadnienia kompozycji w architekturze i urbanistyce*. Kraków: Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, 1999.

Pstrocka-Rak, Małgorzata. Rak, Grzegorz. „Ocena atrakcyjności krajobrazowej punktu widokowego na przykładzie Kotliny Wałbrzyskiej”. *Problemy Ekologii Krajobrazu* 26 (2010): 345-62.

Urry John, *Consuming places*. London: Routledge, 1995.

Urry, John, *Spojrzenie turysty*, tłum. A. Szulżycka. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006.

„Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku. Prawo ochrony środowiska”, dostęp 24 czerwca 2017. <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010620627>.

